



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Cursus Theologico-Moralis**

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis  
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

**Viva, Domenico**

**Patavii, 1723**

Art. II. Quisnam possit condere Leges civiles?

**urn:nbn:de:hbz:466:1-40673**

tunc enim votum obedientiæ videtur emissum sub ea conditione, quod Prælati possit ad tales actus obligare; & in tali casu posset Superior actus mere internos injungere ex voluntate ipsius voventis, qui voluit sic vivere, non ex potestate sibi facta a Christo Domino immediate.

XIII. Ad quintam, satis diximus non esse præsumendum, quod talis potestas præcipiendi actus mere internos de facto concessa sit Ecclesiæ a Christo Domino pro foro externo, propter rationes adductas; Quando enim Christus Dominus dixit Petro, *Pasce oves meas; Tibi dabo claves, &c.*, dedit ei facultatem pascendi, & gubernandi tam pro foro interno, & Sacramentali, quam pro externo, sed ita ut leges ferat juxta naturam, & conditionem cujuscumque fori; ergo cum ad forum externum non pertineat, quod præcipi possint actus interni, ideo solum in foro Sacramentali habetur talis potestas remittendi, vel retinendi peccata mere interna; non vero pro foro externo, puniendi scilicet illa, verbi gratia, censuris, quippe quæ ferri non possunt, nisi ab eo, qui jurisdictionem habet pro foro externo.

Ad id, quod additur, respondetur, posse quidem puniri ab Ecclesia suis censuris hæresim, verbi gratia, externam occultissimam, non vero hæresim mere internam. Ratio est, quia hæc est occulta per se, & nullo modo cognoscibilis a Superiore humano, illa vero est per accidens occulta, & ab homine secundum se cognoscibilis; Multum autem refert in re morali, utrum aliquid sit per accidens, an per se occultum; Expediens enim fuit, ut possit puniri, quod per accidens est occultum, non vero quod est occultum per se; quia illud secundum se est cognoscibile ab homine, & secundum se potest Rempu-

blicam perturbare, non vero istud.

## ARTICULUS II.

Quisnam possit condere leges civiles?

- I. Reges ab ipsa Communitate potestatem habent ferendi leges civiles.
- II. In quibus differat potestas dominativa a potestate Jurisdictionis, & Politica requisita ad leges ferendas.
- III. Probabilis nequit Pontifex leges civiles ferre obligantes totum Orbem.
- IV. Potestatem in temporalia omnia solum habet Pontifex indirectam, disponendo de illis, quando id expedit ad animarum salutem.
- V. Nec Imperator potest totum Orbem obligare legibus suis.
- VI. Reges ferre possunt leges juxta concessionem ipsis factam a Communitate; Et Proreges juxta concessionem factam a Regibus.
- VII. Ad Reginam spectat leges ferre, si jure successionis Regnum possideat, quamvis alteri Matrimonio jungatur.

I. **C**ertum est dari in hominibus potestatem ferendi leges civiles, videlicet de se ordinatas ad conservandam pacem in Republica humana; sicut leges Ecclesiasticæ ordinantur de se in bonum animarum. Ratio est, quia sine legibus communitas hominum gubernari non posset. Hanc tamen potestatem nemo habet a natura, quia natura homines fecit liberos; quare potestas condendi leges est in ipsa communitate hominum: Quia tamen homines consueverunt rectius gubernari ab uno, quam ab aliquibus, vel ab omnibus; (quandoquidem si omnes gubernarent, magna esset confusio) ideo com-



Communitas transfuit potestatem con-  
dendi leges, & gubernandi in unum,  
aut in aliquos determinatos, puta in  
Regem, Imperatorem, aut in Sena-  
tores, aut alios Principes supremos,  
a quibus possit commode gubernari.  
Unde fit, Regem habere suam pote-  
statem immediate ab ipsa Republica,  
ut deciditur in *leg. 1. ff. de constitu-  
tionibus Principum*. Neque hinc sequi-  
tur, quod Respublica sit superior Re-  
ge, aut quod possit Regem spoliare  
hac potestate. Nam sicut qui se tra-  
dit, aut vendit alteri in servum, &  
qui donat alteri rem aliquam, non  
potest amplius illum spoliare tali do-  
minio; ita communitas, quae tradidit  
Regi jus Jurisdictionis erga se ipsam,  
semper erit subdita, nec potest am-  
plius spoliare Regem sua jurisdic-  
tione.

II. Ex quo fit, quod Pater non di-  
catur habere potestatem ferendi leges  
filiis; quia Pater habet ab ipsa na-  
tura potestatem dominativam, & œco-  
nomicam erga filios, non vero pote-  
statem jurisdictionis publicam, & po-  
liticam, prout requiritur ad leges fe-  
rendas. Potestas autem dominativa  
differt a potestate jurisdictionis, pri-  
mo ex fine, eo quod illa in præcipi-  
endo possit respicere bonum priva-  
tum, hæc vero respicere debeat bo-  
num Communitatis; Secundo ex ob-  
jecto, quia illa potest cadere in per-  
sonas privatas, & in Communitatem  
aliquam imperfectam, puta in fami-  
liam, vel in aliquos, qui se vendunt  
alteri in servos; hæc vero respicit  
Communitatem perfectam. Tertio ex  
origine, quia potestas dominativa  
vel acquiritur naturali origine, ut po-  
testas Patris erga filios, quibus po-  
test præcepta imponere, prout expe-  
diunt ad bonum regimen domus, un-  
de dicitur œconomica; Vel acquiri-  
tur per contractum, ut potestas viri  
erga uxorem, & potestas domini er-

ga servum sibi venditum; &c. Pote-  
stas vero jurisdictionis acquiritur, vel  
per hoc, quod aliquis a Communi-  
tate perfecta eligatur in Superiorem,  
vel per hoc, quod a Deo, aut ab  
habente a Deo, vel a Communitate  
hanc potestatem in Superiorem ali-  
cujus Communitatis constituatur. De-  
mum differt in modo cogendi subdi-  
tos; quia potestas dominativa non  
potest subditos punire pœna sangui-  
nis, sicut potestas jurisdictionis: So-  
lum enim potest moderatum suppli-  
cium servis infligi. Quod autem atti-  
net ad Judices, licet habeant publi-  
cam potestatem & jus jurisdictionis,  
non possunt tamen leges ferre; quia  
a Rege habent jus jurisdictionis limi-  
tatum, videlicet ut possint præcepta  
ferre tantum in causis decidendis.

III. Quæritur nunc primo, An pos-  
sit Pontifex ferre leges civiles obli-  
gantes totum Orbem?

Respondeo, aliquos cum Ostiens.,  
Navar., Panormit. apud Sal. disp. 7.  
sect. 4. concedere, quia Pontifex est  
Vicarius summi, & veri Regis Chri-  
sti Domini; unde potest directe con-  
dere leges civiles obligantes totum  
Orbem, non secus ac Christus Do-  
minus, cujus vices in terris gerit:  
Et potest etiam donare Regna Infideli-  
um, quibus maluerit, ut fecit A-  
lex. VI., qui Regnum Indiarum Oc-  
cidentalium anno 1493. divisit inter  
Reges Hispaniæ, & Lusitaniæ: Quod  
consonat verbis Christi Domini dicen-  
tis: *Data est mihi omnis potestas in  
Cælo, & in Terra*. Si ergo Christus  
Dominus est Rex Regum, (etiam in  
temporalibus, & in quantum homo)  
erit pariter cum eadem potestate e-  
jus Vicarius: Et pro hac sententia se-  
ptendecim argumenta adducit Navar.  
apud Sal. Sed communiter Doctores  
docent, Pontificem non habere jurisdic-  
tionem temporalem in totum Or-  
bem, nec posse leges civiles impone-  
re,



re, nisi terris, quarum est dominus temporalis ex donatione Imperatorum, & Principum: Possent tamen leges civiles in Regnis Christianorum ferre, quando id visum fuerit expediens ad cultum Dei, & ad salutem animarum: Quam potestatem aliqui vocant indirectam erga temporalia, aliqui vocant spiritualem; sed utroque nomine appellari potest, quia ratione materiæ est temporalis, & ratione finis est spiritualis.

Probatum autem, quod Pontifex non habeat jurisdictionem directam in temporalia pro toto Orbe; Apost. enim I. ad Cor. 5. dicit, *Quid mihi de his, qui foris sunt, judicare?* Unde nullam habet potestatem erga infideles; Nec circa Regna Christianorum habet potestatem directam in temporalia; aliter Reges non essent supremi domini in temporalibus, & deberent Superiorem cognoscere; quod est contra usum, & sensum Ecclesiæ, ut ostendit Bellarm.: Præterea Pontifex non esset caput solius Ecclesiæ, sed Orbis; non haberet claves solum Regni Cælorum, sed etiam Regnorum Terræ; cum tamen Christus Dominus solum illi contulerit claves Regni Cælorum. Unde sequitur, quod non possit politicas leges imponere nec Regnis Infidelium, nec Regnis Christianorum. Et ratio a priori est, quia non fuit expediens ad fidei propagationem, quod Pontifex haberet dominium directum erga temporalia; Difficiliter enim ad fidem veniret Rex, qui sciret Pontificem posse ad arbitrium spoliare illum suo Regno: Quare sicut de Christo Domino dicitur, *Non eripit mortalia, qui Regna dat caelestia*; ita debuit idem dici de ejus Vicario.

Ad rationes in contrarium respondetur, Christi Vicarium habere dumtaxat potestatem sibi traditam a Christo Domino, videlicet solum claves

Pars I.

Regni Cælorum. Circa divisionem Indiæ occidentalis factam inter Reges Hispaniæ, & Lusitaniæ respondent aliqui, id fecisse Pontificem juxta opinionem contrariam, quæ etiam est probabilis: Alii cum Bannez respondent, Pontificem voluisse, ut si Indi converterentur, essent Reges, & haberent erga subditos potestatem Imperatoriam; non quod voluerit eos privare Regnis suis, etiamsi non essent injurii Religioni Catholicæ, sed quod voluerit eo mitti Concionatores, & Prædicatores fidei, qui, si non admitterentur, possent compelli, privando eos Regnis suis; quod facere potest ex potestate indirecta erga temporalia, quatenus scilicet ejus usus conducatur ad propagationem fidei, & ad salutem animarum.

IV. Quod vero hujusmodi potestatem indirectam habeat Pontifex in Regna temporalia, ex eo probatur, quia sine hac potestate non esset bene provisum Ecclesiæ; cum sæpe opus sit de temporalibus in ordine ad spiritualia statuere. Unde Innoc. III. in cap. *Solita*, de *Majoritate, & obedientia* dicit, *Papæ aptari, quod unum ex Sacerdotibus veteris legis dicitur; Ego constitui te hodie super Genes, & Regna, ut evellas, & destruas, & ædifices, & plantes.* Et Bonifac. VIII. in Extravag. *Unam Sanctam*, ait: *Opponet gladium esse sub gladio, & auctoritatem temporalem spirituali subiaci potestati.* Sicut enim corpus subditur animæ, & temporale spirituali; ita potestas in temporalia subdi debet potestati, quam habet Pontifex erga spiritualia; quod est habere indirectam potestatem in temporalia, & posse leges civiles ferre, quando id expedit in salutem animarum. Et ideo in cap. *final. de Præscriptionibus* Pontifex abrogavit legem civilem permittentem præscriptionem cum mala fide; quia talis lex fovebat fraudes, & atrocitiam:

E                      nia:



nia: Et in cap. *Cum haberet, De eo, qui duxit in matrimonium*, abrogavit etiam legem civilem, quæ negabat filiis illegitimis alimenta; quia talis lex adversatur pietati naturali. Potest pariter Pontifex leges civiles ferre spectantes ad bonum regimen, quando Reges sunt negligentes in iis ferendis, ac proinde peccata grassantur in Republica; hoc enim non est habere directam jurisdictionem temporalem in subditos Regios, & Imperiales, sed solum habere indirectam temporalem, seu potestatem spirituales spectantem illorum conscientias, ratione cujus providere, & statuere poterit quicquid expediens, ac necessarium ad eorum salutem judicaverit.

V. Quaritur secundo, An possit Imperator legitime ferre leges civiles obligantes totum Orbem?

Respondeo, aliquos apud Sal. disp. 7. sect. 8. affirmare, quandoquidem Luca 2. habetur, *Exiit edictum a Cesare Augusto, ut describeretur universus Orbis*. Sed communiter id negant; quia talis jurisdictio nec competit ei jure naturæ, nec jure Gentium, nec ex concessione Dei, aut Papæ; cum Papa nec ipse habeat, nec possit illam aliis concedere; nec illam habet jure belli, cum Romanorum Imperator nunquam Scythas, Persas, Indos habuerit subditos; unde non solum non habet in ea Regna jus proprietatis, quod etiam Adversarii concedunt; sed nec jus jurisdictionis. Quando autem dicitur exiisse edictum a Cesare, ut describeretur universus Orbis, illud dicitur per hyperbolem, & exaggerationem; quia Imperium tunc in magnam Orbis partem dominabatur. Quare de facto Lusitani, Galli, Poloni, Angli, &c. nullatenus subditi sunt Imperatori; & hujus leges solum obtinent locum in Regnis, Ducatibus, Marchionatibus, Comitibus, & Ba-

ronatibus Imperio subditis, quales sunt Ducatus, & Marchionatus in Germania, & aliqui in Italia, qui recognoscunt Imperatoris dominium vel jure feudi, vel alia ratione. Et quamvis hujusmodi Duces, & Marchiones monetam cudere possint, & leges ferre pro suis statibus, id tamen habent Imperatoris auctoritate; Unde ubi leges proprias non habent, legibus Imperatoris uti debent. An autem leges propriæ possint derogare Imperatoris? constare debet, ut docet Suar., ex concessione iis data ab eodem Cesare, & ex consuetudine locorum.

Ostendit etiam Vasq. disp. 113. cap. 2. contra Pal. punct. 22., & Gomez, quod Lusitani, Galli, & Hispani nullatenus obligentur legibus Imperialibus, etiam in iis rebus, de quibus nihil leges Regni statuerunt; Sed aliquando leges Imperatorum allegantur, non ut leges obligantes, sed ut dictamina rationi conformia, ut revera sunt, & naturam contractuum explicantia: Sicut etiam iisdem eodem modo utuntur Ecclesiastici, ex Panormit.: Unde leges Imperatoris irritantes contractum, aut testamentum sine certis conditionibus factum, non sunt servandæ in iis locis; quia non est consuetudo, ut pro legibus habeantur; ut ipse etiam Pal. admittit ex Suar. lib. 3. cap. 8. Nec verum est, quod docent multi Juristæ apud Sal. sect. 10., quod in Hispania deficiente jure Hispano, lites decidendæ sint juxta jus Canonicum, cum nullibi id sancitum sit. In Provinciis tamen temporaliter subditis Pontifici sancitum est in cap. 1. *de novi operis nunciis*; quod deficientibus legibus Pontificiis, serventur Imperatoris; Quod etiam servandum est pro tota Ecclesia in causis spiritualibus decidendis; Et idem sancitum est in Lusitania.

Notandum hic, nos locutos esse de Imperatore legitime electo; aliter caret



ret potestate legislativa, non secus ac Rex Tyrannus, qui per vim, & injustitiam Regnum occuparet. Si tamen successu temporis populus talem principatum admitteret, tunc, ut notat Suar. lib. 3. cap. 3., Sal. disp. 7. sect. 12., & Pal. loc. cit. contra Sor., haberet ex populi consensu legislativam potestatem; Immo dum Tyrannum hunc a se expellere non potest, eo ipso populus tacite concedit illi potestatem legislativam ad vitandum majus malum; quia scilicet majus malum est populum carere omni gubernatione, quam permittere, ut gubernetur a Tyranno, quem expellere non potest.

VI. Quæritur tertio de Rege, & Regina, & aliis Principibus, Rebus publicis, & Communitatibus, quas leges ferre possint?

Respondeo, Reges, & omnes Principes supremos non agnoscentes Superiorem in temporalibus, sicut etiam Respublicas independentes, ut sunt Veneta, Genuensis, & similes, posse pro suis ditionibus leges ferre: Qui vero Superiorem agnoscunt, examinare debent ex privilegiis, & consuetudine, quomodo sit iis concessa potestas gubernandi? num ita ut ferre possint leges proprias, etiam legibus communibus contrarias, an non? Et pro modo concessionis possunt uti potestate concessa: Et idem dices de Proregibus, & aliis, quibus facultas ferendi leges est delegata. In Hispania Principes nullatenus possunt ferre leges, ex *leg. 12. tit. 1. part. 2.* Et in Regno Aragoniæ ne ipse quidem Rex potest leges ferre independentem a Regno; quia sub hac conditione illud se tradidit Regi gubernandum.

Demum Civitates subditæ possunt ex concessione Principis Supremi leges sibi ferre, quæ municipales dicuntur; At in Hispania, ut notat Vasq., manifeste statuitur, ut hujus-

modi ordinationes sine consensu Regis nullam vim habeant; Possunt tamen facere quasdam conventiones, & pacta non perpetua; Sicut potest Paterfamilias pro sua domo ex D. Th. 1. 2. quæst. 90. art. 3.

VII. Circa Reginam, ad quam jure successione Regnum spectat, si non sit Matrimonio juncta, certum est, quod possit leges condere, sicut quilibet Rex; quia eandem habet potestatem: Neque obstat, quod Apost. 1. ad Timoth. 2. dicat, *Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum.* Nam quamvis indecorum sit, quod femina doceat, non tamen quod regnet, & leges ferat ex consilio prudentum; cum non debeat ipse Gubernator omnia scire.

Neque obstat secundo, quod in *leg. Fæminas ff. de Regul. juris* dicatur, fæminas ab omnibus officiis publicis remotas esse. Nam non intelligitur de fæminis, a quibus ipsa officia communia dependent. Si tamen Regina Matrimonio alteri jungatur, communiter docent, quod ipsa debeat leges ferre, non maritus; quia retinet jus, & dominium Regni, quod alteri transferri non potest, nisi de consensu ipsius Regni: Nec ratione matrimonii Regnum transfertur in maritum; nam sic mortua Regina sine liberis, maritus remaneret Rex dominus Regni, quod est falsum.

Dices, Ratione matrimonii transferri in maritum administrationem Regni, non proprietatem; ut dicitur de dote. Sed contra, quia hoc ipsum sine populi consensu transferri non potest: Idcirco autem administratio dotis transfertur in maritum, ut possit hic onera Matrimonii sustinere; Quod non militat in Regno, quod nec dari potest in dotem. Est quidem vir caput uxoris, & hæc illi subdita, sed in iis, quæ pertinent ad domum, & familiæ gubernationem, & educationem



nem filiorum; & relate ad hæc Apostolus non permittit mulieri dominari in virum: At in administratione politica maritus est subditus uxori, si huic competat jus, & dominium Regni.

Dices, Ex leg. 9. titul. 1. part. 2. Dominium Regni acquiri a marito ratione matrimonii. Sed hoc, ut diximus, est aperte falsum. Quare Gregor. Lopez notat, quod in hac lege habeatur limitatio, & declaratio, quando scilicet ratione matrimonii Regina tribuit marito nomen Regis, & honores Regni. Atque hæc de legibus civilibus; gradum nunc facimus ad leges Ecclesiasticas.

### ARTICULUS III.

Quinam possit condere Leges Ecclesiasticas?

- I. Pontificem posse suis legibus Ecclesiasticis totum Orbem obligare independentem a Conciliis Oecumenicis constat ex iisdem Conciliis, & ex ipsis Conventibus Gallia Generalibus usque ad præsens sæculum.
- II. Cardinalium, & Theologorum consensus est conveniens, sed non necessarius, ut possit Pontifex aliquid statueri tanquam Christi Vicarius.
- III. Episcopi verius immediate a Pontifice, mediate a Christo Domino potestatem habent ferendi leges pro suis Diocæsis.
- IV. Nequit Episcopus pro sua Urbe quicquid potest Papa pro toto Orbe.
- V. Non requiritur consensus Cleri, ut Episcopus legem ferat. Solum pro festis statuendis requiritur Cleri, & Populi consensus.
- VI. Quid possint Archiepiscopi relate ad totam Provinciam? Quid Concilia Nationalia, Provincialia, & Diocesana?
- VII. Non habent vim legis decreta Con-

ciliorum, qua in Gratiano reperiuntur, nisi a Pontifice sint approbata.

VIII. Num habeant vim legis decreta Congregationum Cardinalium.

IX. Capitulum Sede vacante probabilius potest leges condere, ut poterat Episcopus.

X. Quousque se extendat potestas Legislativa in Prelatis Regularibus, & in Abbatisa?

I. **D**iximus, leges Ecclesiasticas de se ordinari ad bonum animarum; leges vero civiles ordinari de se ad conservandam pacem in Republica humana.

Quæritur nunc primo; An possit Pontifex ferre leges Ecclesiasticas, seu Canonicas independentem a Conciliis, & a consensu Cardinalium?

Respondeo, Pontificem habere a Christo Domino hanc potestatem; quando enim dedit Petro Claves Regni Cælorum, dedit ei, & ejus successoribus principatum in Ecclesia, & potestatem legislativam in ordine ad finem spiritualem, & ad Regnum Cælorum acquirendum. Hinc non pendet ista auctoritas a Conciliis, & a Cardinalibus; Christus enim dixit Petro, Tibi dabo Claves, &c. Immo communiter docent cum Bellar. 2. de Concil. cap. 14. Molin., Sal. disp. 8. art. 25., & 70. contra Parisienses, Pontificem esse supra Concilia; ut proinde damnata sit ab Alex. VIII. propositio 29. dicens: *Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium oecumenicum auctoritate, atque in fidei questionibus decernendis infallibilitate; Quod ex eo patet, quia in legibus Concilii potest Papa dispensare, potestque illas abrogare: ergo Papa superior est Concilio, & sic expedit gubernationi Ecclesiæ; cum non possint Concilia, nisi post longum tempus, & multas expen-*